

3932

L'Esperit, ran de terra

21 de maig de 2016

Prèvies:

Agraeixo la confiança que m'heu fet en oferir-me la possibilitat de parlar avui. Ha estat un encàrrec que ha anat canviant de forma, en què s'inclouen (em sembla) qüestions ètiques, l'espiritualitat en l'acció i la figura de Maria. La meva aportació ho és únicament des de l'experiència, perquè jo no tinc pas cap formació en teologia o en espiritualitat que no sigui l'anar fent en les comunitats cristianes –i no cristianes, és clar, que són la majoria- en què em moc. Com que servidora és limitada, ja veureu que us compartiré unes quantes coses, però no pas totes. Jo entenc l'espiritualitat com a la vida en l'Esperit, i l'Esperit no es pot tancar enlloc ni el podem exhaurir.

Ja que semblava que finalment la cosa s'havia de centrar en Maria, he intentat apropar-m'hi, però he descobert que em costa molt. Hi ha massa prejudicis; massa projeccions psicològiques per part de sectors eclesiàstics amb els quals crec que Freud disfrutaria; massa advocacions confuses i imaginatives; massa retòrica litúrgica; massa idealització; i una estètica sovint lamentable. Reconec que sóc poc mariana. Potser per això m'ha interessat especialment apropar-me a Maria despullant-la o despullant-me (no tinc gaire clar si a ella o a mi) d'allò que m'enfarfega i intentant fer una descoberta des de la meva situació de dona cristiana sense gaire coneixements teològics ni bíblics.

El primer que m'ha cridat l'atenció és que Maria ve a ser una figura teològicament elaborada per donar forma a Jesús. És a dir, Maria surt als evangelis més per explicar com és Jesús que per explicar-nos com és ella. Per tant, el que s'hi diu deu ser veritat, però és d'aquelles menes de veritat que té poc a veure amb la història com la valorem nosaltres, cosa que no invalida en absolut el missatge que transmet.

Amb tot, hi ha una evidència claríssima: a can Josep i Maria s'era de tal manera que va poder créixer una persona com Jesús. Si va néixer, va créixer, es va fer adult com un més, va amarar-se del que vivien a casa. El crit "Sortoses les entranyes que et van dur i els pits que et van criar" (Lc 11,27-28) és l'equivalent del "Visca la mare que et va parir!"

Aquesta aproximació meva a Maria corre el risc, com sol passar, que en comptes de conèixer-la a ella i "imitar-la", més aviat li he col·locat a ella les coses que m'agraden i em van bé a mi, o, per ser honestos, les coses que de vegades m'agradarien i no sóc capaç d'arribar-hi. Si més no són fites del camí. Al final, he decidit parlar-vos d'uniques quantes coses que jo crec que lliguen amb Maria i d'unes altres que

senzillament són les que ara com ara em motiven i em qüestionen, sense intents de fer filigranes de fer-les passar per “marianes”. Seria una manipulació per part meva.

1. **Maria és la dona de la vida de cada dia.** Maria potser és això que els periodistes en diuen una ciutadana “anònima”, que és una expressió més aviat poc afortunada. Perquè no som pas anònims: tots, totes, tenim nom i cognoms, història pròpia, desitjos i esperances. Una altra cosa és que els uns coneguem la vida dels altres. Més valdria referir-nos-hi des del nostre desconeixement que des de l’anonimat dels altres. Perquè Maria és una dona que fa vida normal, senzilla, sense pretensions de notorietat, he posat aquest títol a la meva aportació: “Ran de terra”, perquè també és el lloc on l’Esperit es manifesta: no n’hi ha d’altre.

Déu truca a la nostra porta de moltes maneres, a través del seu Esperit: suscitant-nos inquietud, enyorança d’alguna cosa més gran que d’alguna manera intuïm, anhel de justícia i d’igualtat, necessitat de sentit a les nostres vides, desig d’estimar i de ser estimats, i, sobretot, reclamant-nos atenció a través de les persones. Perquè quan algú truca a la nostra porta i obrim, Déu hi és de moltes maneres: en l’altre, en la relació mútua i concreta d’estimació i, encara, en nosaltres mateixos.

La vida quotidiana, diu el filòsof Josep Maria Esquirol, és el lloc on es juga el més important: és el lloc de la proximitat entre les persones, el lloc de la “casa”, del recer, de la identitat; el lloc de l’estimació, a partir de les coses petites, de les coses que són a l’abast de tothom. Perquè som persones no pas perquè tinguem grans èxits, sinó perquè, d’entrada, som fills i filles de Déu, estimats i acceptats tal qual.

2. **Maria és la dona lliure i, com els escoltes “sempre a punt”, des de la vulnerabilitat.** Que no té prejudicis, que acull el que li ve, que sap encarar la vida sense por, sense càlculs, i sense altres mitjans que la confiança en Déu i en els altres. Aquest és el punt de partida de Jesús, que els evangelis situen ja des del moment de la seva concepció. Jesús és engendrat en la confiança i des de la precarietat. La seguretat, doncs, no forma part dels plans de Maria ni la llibertat li ve donada pels altres. La pren ella mateixa. Maria es buida per acollir Déu. Déu fa néixer en ella la vida. Com en cadascuna de nosaltres si ens deixem.

Voldria remarcar que sovint quan ens plantejem prendre decisions, volem moltes garanties i una certa comoditat. Ens passa a l’ACO, que no hi ha manera que surti presidenta, perquè sempre hi ha moltes coses pel davant. Ens hi volem dedicar quan ho tenim tot resolt. En canvi les propostes de Déu solen venir quan vénen. Per entendre això, a mi m’ha anat bé mirar-me aquest platet que em van regalar i que diu “la caritat no té hora”. Perquè de vegades hem de fer l’exercici de descobrir l’altre. Però de vegades és l’altre

qui ens crida amb més impertinència de la que voldríem. La crida a acollir (o la crida a comprometre'ns en qualsevol camp) sol ser impertinent: no sol presentar-se quan nosaltres estem disposats, mentalitzats, equilibrats, i ho tenim tot en ordre i a punt. Les necessitats arriben quan arriben. (Lluc 11,5-8). Perquè el centre no som nosaltres, sinó l'altre. Nosaltres tampoc confiem gaire en nosaltres mateixos, ens sentim petits i febles. De fet l'Antic Testament és ple de testimonis de profetes que ho són amb molt poques ganes, a qui costa d'escoltar la crida, Déu sempre ha de cridar diverses vegades i ha d'anar vençant els obstacles que els profetes van posant-li a la defensiva.

El complement d'aquesta llibertat i d'aquesta gosadia és pensar que no tot depèn de nosaltres. Això també és alliberador.

3. **Maria és una dona atenta.** Atenta als qui l'envolten (les noces de Canà), atenta a les persones que estima especialment, i atenta a les crides de l'Esperit.

Avui està de moda parlar de l'atenció com a forma de meditació i tothom cita Simone Weil, que lamento no haver llegit encara, com a guru. Estar atent per viure intensament el moment, l'ara i avui. En contraposició sobretot a la pluralitat d'estímulos en què ens movem, que ens fa caminar i escoltar música, estar atents al mòbil, treballar amb dos, o tres, o quatre programes informàtics simultàniament... De vegades em fa la sensació que el meu cap papalloneja constantment, em costa concentrar-me i m'oblido de qüestions fonamentals, com, senzillament, la situació de la gent que m'envolta. Tinc una companya de feina, però, que fa just al contrari. El que expliques a la M. Àngels queda ben enregistrat i està sempre atenta a com t'ha anat aquella tasca que et suposava una dificultat, com et trobes si ahir et queixaves de mal d'estómac, etc. Això és el que es veu, el que no es veu deu ser segurament la seva pregària i la seva provada disponibilitat a donar un cop de mà si fa falta.

Aquest saber mirar fa veure les persones d'entre els grups, el fons darrere les actituds, les qualitats, anhels, dificultats de la gent (*El goig i l'esperança, la tristesa i l'angoixa dels homes d'aquest temps, sobretot dels pobres i de tota mena d'afligits, són també goig i esperança, tristesa i angoixa dels deixebles de Crist, i no hi ha res de veritablement humà que no ressoni en llur cor GS 1*). De manera que la nostra mirada ens porta al cor. Perquè Déu és en el present i no és en lloc més que en el present. No existeix un altre moment que aquest moment. L'atenció ens obre a l'Esperit.

4. **Maria és una dona que rumia,** que pensa, que prega, de forma sapiencial, no només intel·lectual, que sap observar i trobar els signes de Déu a la vida. D'aquí surt el magníficat. Es tracta de viure el present, de saber-lo aprofundir

i de veure-hi les petjades de Déu. De fet aquesta és l'única manera de viure la resurrecció de Jesús, que és el fet cabdal de la nostra fe. L'experiència del dolor, tan comuna i tan immediata no necessita de gaires interpretacions: és una evidència. L'experiència de la resurrecció, de la vida que creix de l'amor, necessita un plus d'atenció, perquè és una interpretació de la vida des de la fe. Per tant, benvinguda sigui la pregària, l'exegesi bíblica, l'estudi d'evangeli, la revisió de vida, el silenci, i qualsevol forma de "rumiar" que ens ajudi a trobar Déu viu entre nosaltres. Aquest "rumiar" inclou anar a fons, més enllà de les aparences, aprendre a argumentar, veure el punt de vista de l'altre... Aquest rumiar és una experiència original i personal com n'hi ha poques.

Aquesta cosa de rumiar, és a dir, de viure la realitat des de l'anàlisi, l'argumentació, però també des de la contemplació i del silenci és una bona cosa a escampar a través dels mitjans que tinguem a mà. Per fer visibles aquells aspectes de la realitat, positius o negatius, que no es veuen; per ajudar a ser crítics; per ajudar a pensar i a argumentar les coses de forma dialogable...

Crec que és un bon servei en un món on la primacia cultural és el consum capitalista. Josep Maria Esquirol diu que "prolifera allò que anomenem "setciències" que té a veure amb la docta ignorància ideologia científico tècnica, hegemonia de l'actualitat", i on, malgrat o potser a causa d'aquesta hegemonia, es movem fàcilment pel sentiment i l'emoció ràpida d'una imatge o d'un click, ens creiem racionals, però no ho som gaire. Crec que és bo pensar simultàniament des del cap, des del cor, des de l'ètica i des de l'acció. I en aquest sentit, com molt bé expressa Francesc, més val equivocar-se que florir-se (que no vol dir donar flors).

5. **Maria no es plany, es posa en camí, bo i embarassada.** Per visitar Elisabet i poder fer-li un servei. Però l'actitud vital és de posar-se en camí encara que no arribem allà on ens proposàvem inicialment. De fet Jesús ens diu que ell és el camí, no la meta on arribar. I quan fem camí hem d'anar lleugers d'equipatge, amb la incertesa d'allò que ens trobarem i dels accidents propis del fet. Posar-se en camí vol dir posar un peu davant de l'altre. Quan ho pensem, segur que caiem, però de fet la majoria de gent pot caminar i camina sense pensar. Igual com caminem en d'altres àmbits: quan encetem una nova feina, quan optem per viure en parella o per tenir fills, o per participar en no sé quina cosa o per crear una entitat nova, o per assumir una responsabilitat que potser et ve gran (o no). Caminar ajuda a conèixer-te tu mateixa molt millor: els punts forts i els febles; la distància entre el que creus i dius i el que fas. Posar-se en camí és saber que després d'un tram de pujada en ve un de baixada i que el cansament existeix i que sovint acabes fent marrada, de grat o per força. És també comprovar que el teu camí, acompanyat, vol dir caminar al ritme de tothom, fer parada potser allà on no t'interessa i passar de llarg davant del que voldries. O vol dir que quan arribes

allò que semblava un horitzó inicial, n'hi ha un altre de molt més gran al darrere. O vol dir perdre't o equivocar-te. Posar-se en camí és acceptar transformar-se perquè quan el comences no és el mateix que quan l'acabes, encara que no arribis allà on havies pensat inicialment.

Tot això que he dit és un seguit d'obvietats. Vivim en un ambient on ens agrada tenir-ho tot controlat i on tendim a posar el camí virtual per damunt del camí real. Posar-se en camí és deixar aquest control i aquesta seguretat enrere.

Això ho vaig veure clarament quan vaig treballar més intensament a la política, exercint de càrrec de confiança. Va ser una gran cura d'humilitat: les coses costen molt, sobretot les que han de comptar amb els altres o les que han de canviar actituds.

6. **Maria es deixa acollir.** Penso que la primera condició per a l'acolliment és deixar-nos acollir. De vegades els cristians ens situem a la vida com els que portem la iniciativa, els que acollim, estimem... De fet estem educats per això: per ser militants, per treballar per altres, per servir i no ser servits, de tal manera que de vegades això de la fe ens sembla com si depengués exclusivament de nosaltres. La veritat és que amb el temps t'adones que, en primer lloc, el que fas amb la teva acció és bastant relatiu; en segon lloc, reps molt de forma gratuïta, immerescuda; i en tercer lloc sovint els resultats obtinguts potser són molt abundosos però no són immediats ni evidents. Penses que fas la gran heroïtat amb no sé què, però potser Déu ha passat per un altre camí, més senzill.

Solem pensar que si "fem" això o allò, som en el camí correcte. Hem de fer, naturalment, però Pablo d'Ors, en el llibre *Sendino se muere*, en què parla de l'acompanyament a la mort que va fer a una metgessa de l'hospital on treballava, comenta que l'experiència de Sendino és el pas de ser la metgessa a ser una pacient, de cuidar a deixar-se cuidar..., i que l'amor és de fet una forma d'equilibri entre aquest deixar-se estimar i estimar. Si no ens deixem acollir, difícilment sabrem acollir algú.

Valorem tant la fortalesa, l'autonomia, la llibertat... A casa, que tenim una persona discapacitada, batallem sempre perquè guanyi en autonomia i totes les activitats educatives s'orienten a fer que els infants creixen sense ser dependents de ningú. Segur que cap de nosaltres no vol un futur de dependència dels altres. Però sovint oblidem que la dependència també dóna fruits.

Ser depenent és viure la pobresa extrema. Ho vivim com una càrrega. A mi em consola pensar que les càrregues sovint generen vida. Una amiga que té la seva mare amb Alzheimer i que en va tenir cura fins a la mort, m'explicava que havia après més de la seva mare malalta que de la seva mare en bones condicions. En un altre pla, Begoña Roman, una professora d'ètica i de

filosofia sol reclamar a les xerrades que li he escoltat per internet que ens posem com a objectiu, no tant ser independents, sinó interdependents, perquè aquesta és l'única manera de construir comunitat: *Més interdependència que independència: som éssers relacionals, racionals i dependents, l'autosuficiència i l'autodidactisme poden arribar a ser ineficients. La xarxa i la cooperació és el mitjà i medi idoni per a la complexa societat actual.*

No hi ha pobresa més gran que “ser una càrrega” per als altres-

7. **Maria valora l'alegria.** La dimensió de la festa, de l'amistat, del gaudir de la vida en companyia és una bona manera d'arribar a la gent. Us ho dic des de l'ensopiment d'una “desaboria” total, per això en aquest apartat acabo de pressa. Celebrar la vida permet connectar amb molta gent, té molt de gratuïtat i de generositat i també té un punt de deixar-se anar i de viure que a mi em sembla molt evangèlic. Tota ocasió és bona, i punt de cohesió social: els esdeveniments personals, i sobretot els col·lectius: les festes majors, les manis, els finals de curs, els nadals i les festes de l'anyell, els relleus en les responsabilitats o el perquè sí.

8. **Maria no està exempta de decepcions i patiments.** De fet, Maria deu seguir amb una certa perplexitat Jesús, que de vegades fa comentaris poc afalagadors per a la família. Els evangelis parlen del nen perdut al temple, una criatura amb la prepotència pròpia de l'adolescència; i més endavant amb una manera de parlar de la família que segurament deuria resultar feridora per a Maria. Per no parlar d'una vida insegura i d'una creu que ja es deuria perfilar en l'horitzó. No sé quina part d'aquests evangelis de la infantesa i de la família és històrica, si és que n'hi ha alguna, o quina no. En qualsevol cas és força clar que la vida amb Jesús no estava exempta dels conflictes, incerteses, de qualsevol relació humana. Per més que no hi hagi projecte millor que el de fer créixer Jesús. No deixa de ser una mostra que això de la família cristiana reposa sobre una base molt idealitzada.

Quan ens posem en qualsevol projecte, per brillant que sigui, tendim a esperar una escalada d'èxit, però més aviat anem fent en la boira i en la grisor. De vegades en sortim ferits, en el nostre amor propi, en la manca d'èxit aparent; contemplem la realitat amb impotència.

Però això són les benaurances: malgrat aquesta pobresa, el fracàs aparent o l'anar fent, Déu ens fa feliços. Cosa que contrasta amb la idea dels contes de final feliç. En els contes els bons comportaments tenen recompensa i els dolents acaben pagant. Però la fidelitat a un projecte no és ben bé així. Si fas de sindicalista, no sols pujar a l'empresa. Si quan estudies penses que és absurd entrar en el competitiu món dels examens per millorar nota, ja saps que no tindràs beca. Si comparteixes els teus diners, no et fas ric. Si fas vaga, a banda de no saber si assoliràs la finalitat que et plantejes, d'entrada et

descomptaran els diners del sou. Massa sovint voldríem nadar i guardar la roba, o esperaríem que baixés algú per reconèixer-nos la feina o la fidelitat, amb una vareta màgica, però em sembla que el Regne de Déu no va per aquí.

9. **Maria i Jesús potser no tenen èxit, però donen fruit.**

Aquesta és la continuació del punt anterior. En la societat altament competitiva i individualista que vivim, tenir èxit és el sùmmum, i a més ets famós, molt millor. I a més a més, hi ha una tendència a pensar que el que obtenim és per mèrits propis i que no ho devem a ningú més que al nostre esforç.

Però jo crec que tant Josep com Maria es caracteritzen per donar fruit, que ens situa en una perspectiva molt diferent. D'entrada, en les temptacions de Jesús, que en l'episodi del desert es planteja la conveniència d'anar per la vida buscant el tenir: recursos, contactes, possibilitats, el poder de convocar, de que t'escoltin, de que et facin cas, i l'aparença: el propi prestigi, la imatge que projectes... Aquestes temptacions, que de vegades les qualifiquem amb paraules que sonen molt malament: cobdícia, ambició, vanitat, però que de fet connecten bé amb nosaltres perquè ens parlen de coses raonables i al nostre abast. Solen ser, tanmateix, les condicions de l'èxit, fins i tot en el millor dels sentits, que ens agradaria tenir si tinguéssim possibilitats.

Embarcar-se en una aventura actuant amb llibertat respecte a l'afany de tenir, de poder i de semblar no sol conduir a l'èxit, però en canvi sí que dóna fruit. Uns fruits sovint inesperats, col·laterals. Perquè això no depèn tant del "què" sinó del "com". Segur que la gent del PAH no ha pogut evitar perdre molts pisos, però segur que la seva acció perdedora ha comportat que els desnonats se sentissin estimats, valorats, tractats com a persones. Sovint ens agradaria canviar les coses des del poder (i evidentment també s'ha de fer des del poder democràtic), però les canviem més en profunditat des de la vulnerabilitat. Tant és així que a mi el que m'anima a continuar formant part d'un partit polític no és tant l'èxit dels seus membres en el govern que sigui (que també, perquè si hi sóc és per canviar coses), sinó el treball constant i modest dels militants de base, que amb la seva acció contribueixen a dotar de sentit i de continuïtat qualsevol projecte polític. Sense ells res no funciona. I penso que, per exemple, la transició, tan blasmada, en cert sentit ha fracassat no tant perquè els pactes que es van signar fossin un disbarat sinó perquè ben aviat tots passats vam passar de ser-ne subjectes actius, ciutadans responsables, a clients. I en gran majoria, es va abandonar el sindicalisme, la política i l'associacionisme.

La lògica de donar fruit requereix el risc de **morir** d'alguna manera, com el gra de blat, fer-se petit, abaixar-se... Que d'altra banda no és un procés extraordinari, és la vida mateixa, la natura, la vida i la mort... I l'actitud de Jesús, que va ser un perdedor. És Déu qui el ressuscita. Aquí al mig, els fruits

que arriben podem percebre'ls com un gran regal de Déu, amb agraïment. Perquè el fruit no és ni immediat, ni segur ni evident.

Això també ajuda a entendre vitalment que cal treballar i treballar sempre en l'acció transformadora, però que l'èxit o no, no depèn només de tu. El "com" és fonamental i els fruits és Déu qui els fa sorgir, quan i com vol. Les de vosaltres que sigueu mestres, prou que segurament en teniu experiència.

10. **Maria des de la perifèria.** Fa pocs dies vaig prendre part en una mena de seminari sobre Ramon Llull, al santuari del Miracle. Voldria acabar amb unes paraules que no són meves, sinó de l'Albert Soler, que és qui ens parlava de Ramon Llull: un laic que es va haver de buscar la vida per estudiar i que va ser prou lliure per dedicar-se a allò que volia: crear un llibre que servís perquè tothom, des de la seva situació, hi pogués reconèixer Déu. Ramon Llull a banda, Albert Soler va partir d'una frase de Jean Guittou que diu:

"Sabem mai el que ens és propici?" I sovint l'element més favorable és la mancança. Perquè la manca de l'objecte exterior fa sorgir al centre de vosaltres mateixos una impulsió que el reemplaça; és el jo que substitueix la cosa, és el geni. Cada vegada que hom reemplaça qualsevol objecte per una ajuda vinguda de la seva profunditat, hom és en camí de la renovació d'ell mateix i del món.

El centre és: zona de comoditat, zona on som reconeguts i ens reconeixem, zona de rutina, zona on tot és predictable, zona de guany.

Les perifèries són zones d'incomoditat, zones de risc, zones on perdem protagonisme, zones que ens obliguen a moure'ns, zones on aparentment no passa res d'interessant, zones de pèrdua, zones de molt de soroll.

La pregunta que cal fer-nos és on som situades? I quines de les meves perifèries poden ser creatives?

Crec que és pertinent pensar això en relació a Maria: les dones sempre tenim un peu a la perifèria; en el cas de Maria, també les d'una regió fronterera de l'imperi, en una religió minoritària i en situació de molta senzillesa. Sigui quina sigui la seva realitat històrica, no hi ha dubte que la va afrontar amb creativitat.

Mercè Solé